

*Jeg ble jo sett på som en problemunge - så fant jeg
rusen da og fikk det mye bedre!*

En kvalitativ studie med unge pasienter i tverrfaglig spesialisert
rusbehandling

FOrskningsfrokost 3. desember 2024

Turid Wangensteen
Seniorforsker
Tyrili FoU

TYRiLi

Hva skal jeg snakke om

- Forskningsprosjektet *Ung i rusbehandling*
 - Inn i rusbruk, rusproblem og behandling
 - Håp og planer for framtida
- Hvordan forstå rusmiddelproblemer og hva kan være til hjelp?

Ung i rusbehandling

- En kvalitativ studie - dybdeintervjuer
- Samarbeid mellom
 - Høgskolen i Innlandet v/ Hanne Kilen Stuen og Anne Stine Bakmann
 - Nasjonal kompetansetjeneste for samtidig rusmisbruk og psykisk lidelse (NKROP) v/Morten Brodahl
 - Tyrili v/Turid Wangensteen og Isa Dussauge

➤ NB! Dette er foreløpig upublisert materiale

22 pasienter i alderen 18 – 25

- 6 kvinner og 16 menn
- 8 ulike behandlingsavdelinger
- Tanker og refleksjoner om rusmiddelproblemet, behandlingen og framtiden

Deltakernes bakgrunn

Basert på deres egne fortellinger i intervjuene:

- 13 hadde vokst opp med foreldre/steforeldre med alvorlige rusproblemer og/eller psykiske vansker og/eller voldsproblematikk.
- 11 hadde vært under barnevernets omsorg i kortere eller lengre tid, i fosterhjem og/eller institusjon – alle disse hadde flere flyttinger.
- 17 fortalte om ulike diagnoser som ADHD, traumer, angst, depresjon, spiseforstyrrelser, tvangslidelser.
- Alle hadde bruk av ulike typer rusmidler, og de fleste debuterte med rusmidler når de var i 12 – 14 års alderen.

Veien inn i problematisk
rusmiddelbruk

Opplevelse av
utenforskap og rusens
funksjon

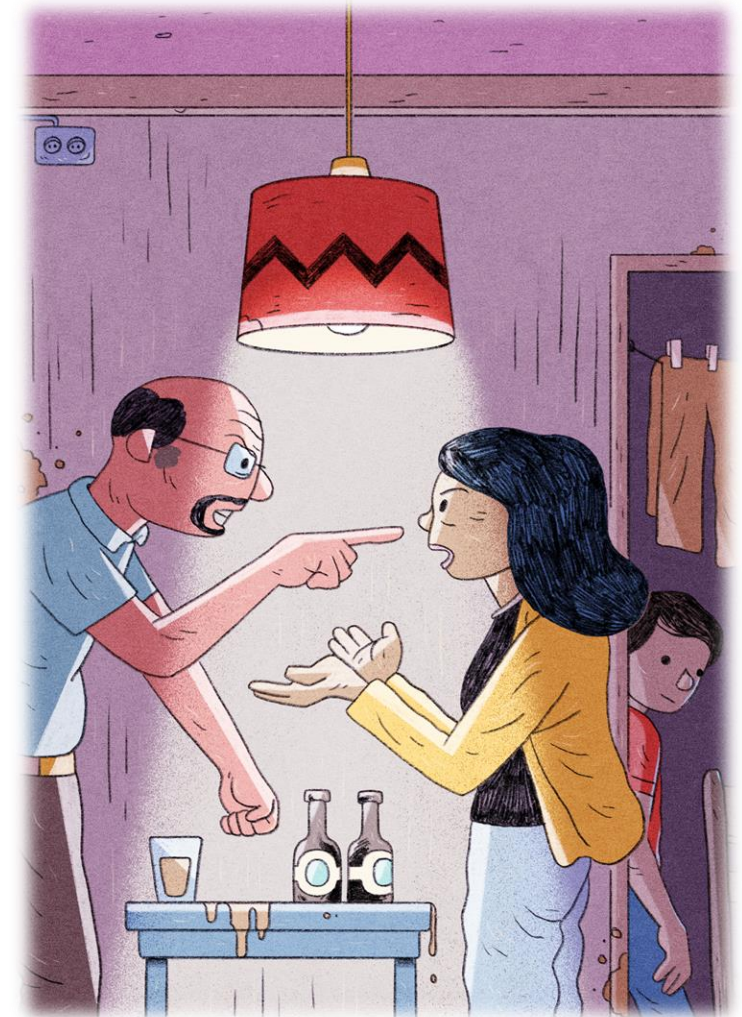

Traumatiserende barndomsopplevelser

Jeg begynte tidlig med rus... Når jeg vokste opp så ... mora mi hun sleit med nervene, så hun brukte en del tabletter og drakk en god del vin, og følte sikkert ikke at hun var i stand til å gi oss noe oppdragelse. (...) Så vi hadde en stefar da som skulle oppdra, og han var så slem og voldelig.

Første gang jeg drakk - det ble som en varme, som en klem nesten - den spriten. Og da sov jeg jævlig godt den natta.

(Erlend, 23)

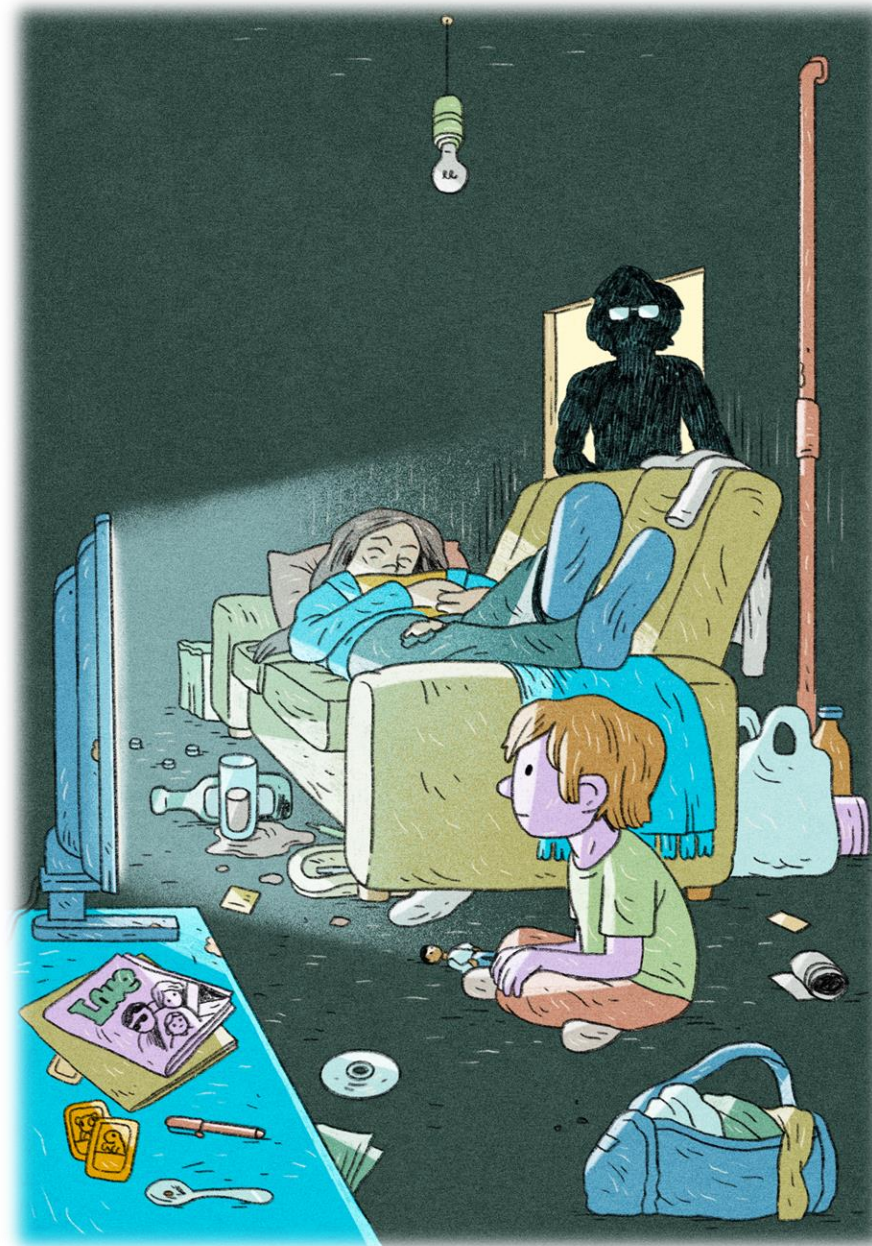
Barnevernet har alltid hengt over meg, som en sånn en mørk sky.... Fra jeg ble født plasserte de meg her og der... Brydde seg liksom ikke at jeg trengte noe fast da. (...) Når jeg var 13 år flytta jeg på barnevernsinstitusjon der folk som rusa seg også bodde, så gjorde jeg det også. (...) Når jeg ble gammel nok til å dra på hospits, så sendte de meg bare til hospits.

(Mari, 25)

Første gang jeg drakk var jeg vel sånn 12 år. Jeg er jo født inn i det på en måte. Mamma og pappa er narkomane begge to.... og bestemor og bestefar, og tante og onkel – så det var liksom forventet, jeg var født til det...

(Emma, 22)

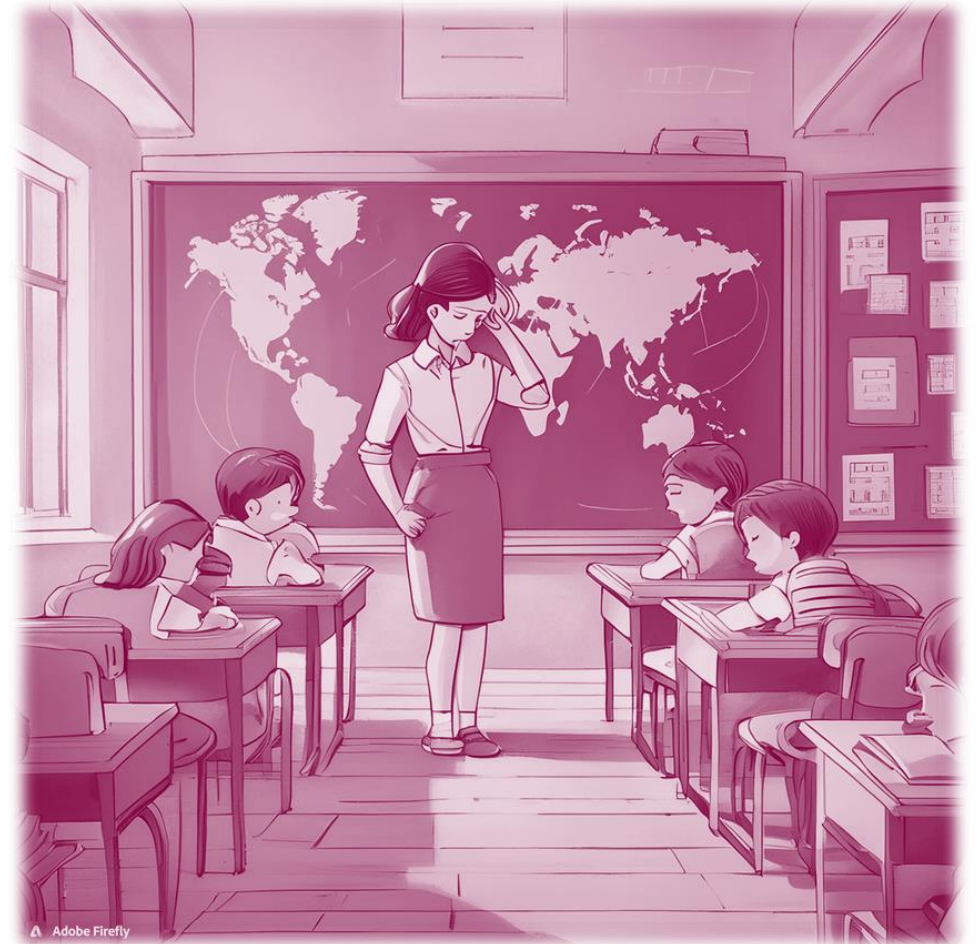

Å bli sett som et problembarn

Jeg har egentlig ikke følt at noen innenfor det skolesystemet har sett meg og sett hvorfor det har vært som det har vært - mer sånn oppgitthet og irritasjon. Og det er jo ganske dritt, egentlig.

Det begynte med spiseforstyrrelser og mye angst og så ble det mer og mer rus etterhvert, og da fikk jeg jo det litt bedre i hvert fall.

(Stine, 22)

Jeg ble jo sett på som en problemunge da, jeg var vel høyt og lavt og aldri i ro, så jeg skjønner jo at mamma og lærerne ble ganske oppgitt over meg. Jeg var mer utenfor enn i klasserommet – følte meg egentlig som en dust. Så fant jeg rusen og fikk det mye bedre! (....)

Nå har jeg jo fått ADHD diagnosen da etter så mange år.

(Sander, 25 år)

Hva skapte opplevelsen av utenforskap

- Oppvekst med foreldre som strevde med psykisk og somatisk helse, rusproblemer, fattigdom, sosial isolasjon. Noen ble utsatt for omsorgssvikt og vold.
- Oppvekst helt eller delvis under barnevernets omsorg – mange flytting og mangel på stabile, gode omsorgspersoner.
- Rimelig god hjemmesituasjon, men opplevde utenforskap og ensomhet på skolen og sosialt f eks dårlig selvtillit, annerledeshet, mobbing, ADHD, eller overveldende følelser knyttet til dødsfall, foreldres skilsmisse, kjærlighetssorg.

Kontakt med
hjelpemiddelet
- veien inn i
rusbehandling

Jeg skulle ønske at jeg fikk hjelp tidligere, da hadde jeg sluppet å bo hos venner og sånn... det var en lang periode hvor foreldrene mine kasta meg ut hjemmefra og jeg ikke hadde noen steder å være. (...) Men etter hvert fikk jeg en veldig bra... kontaktperson eller saksbehandler i barnevernet som så meg, var snill og ville hjelpe meg veldig mye.

(Aisha, 21 år)

Og jeg har prøvd å stoppe på egenhånd, og det har jeg ikke klart over lengre periode da. Og så ble jeg tatt for ruskjøring, og da mistet jeg lappen, så mistet jeg jobben. Og jeg bodde med min ekskjæreste, så da mista jeg hu. (...) Etter to overdoser på kokain ble jeg redd. Så hjalp mamma meg med å få en ruskonsulent, som fikk meg inn i behandling.

(Anton, 20)

Jeg var jo på BUP når jeg var liten, og det var barnevern og noen greier på skolen....(...) Første gangen jeg spurte om hjelp så spiste jeg amfetamin hver dag. Fastlegen henviste meg til psykolog, med da fikk jeg til svar at jeg hadde ikke stort nok rusproblem til å få døgnbehandling. Så på trass, så begynte jeg med sprøyter og. Kom tilbake og bretta opp armene, og spurte om jeg hadde stort nok problem nå.

(Øyvind, 24)

Livsgnist og håp

Om ett år...? Jeg tror jeg har en jobb og leilighet... Jeg håper jeg har livsgnist i hvert fall, det er det jeg prøver å finne først. Det hjelper jo at de som jobber her har troa på meg da.

(Fie, 21)

Rutiner har vært det viktigste for meg – det å stå opp om morgenen og være med i dagen – det har kosta meg sååå mye. (...)

Jeg har begynt å spille golf. Og så fikk jeg 6 på begge eksamenene jeg tok. Det følte jeg på en måte blåste liv i det som en gang var knuste drømmer.....

(Sander, 23)

Jeg heldig som har mamma og søsteren min som støtter meg - at de ikke har gitt meg opp. (...)

Når man har den grunnleggende følelsen av at man er verdt noe, da kan man få til mye og orke mye. Når man føler at «jeg fortjener å ha det bra og er verdt det».

(Nina, 25)

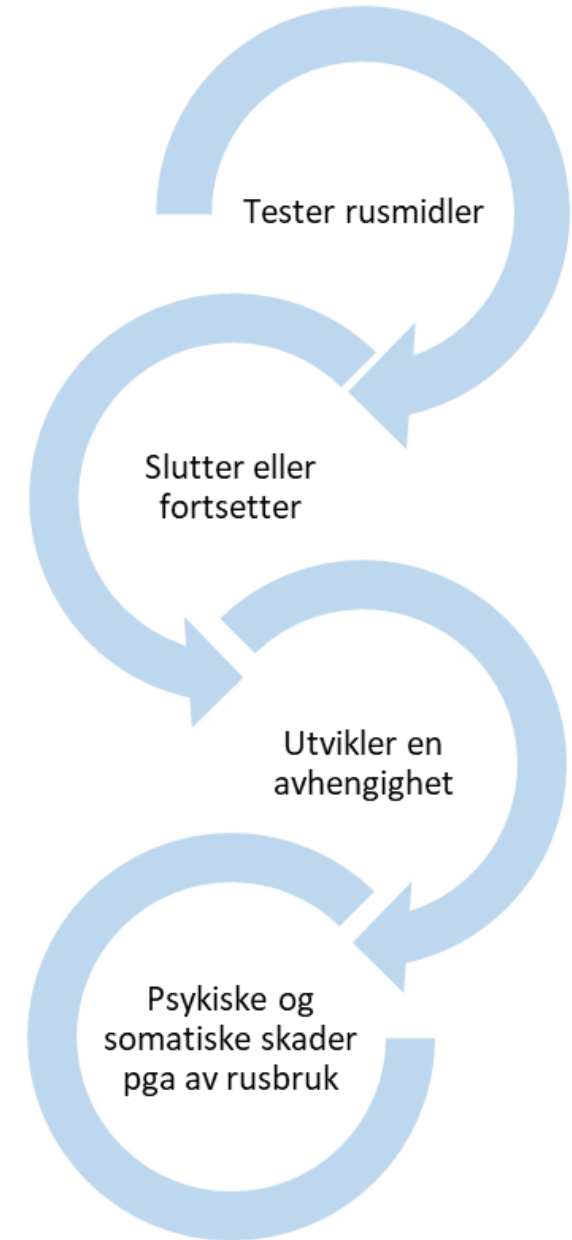

Hva skaper håp og livsgnist

- Å bli lyttet til og tatt på alvor av fagpersoner
- Føle trygghet
- Relasjonene til familie og venner ble opprettholdt, reparert, reetablert
- Å gradvis mestre hverdagslige rutiner
- Oppleve tilhørighet og fellesskap
- Livsbejaende aktiviteter
- Regulere vanskelige følelser (russug)
- Utarbeide realistiske planer for framtiden
- Få nok tid i behandling

Utvikling av et rusproblem

- Vi bruker rusmidler for rekreasjon og fest
- Mange ungdommer prøver ulike rusmidler – de fleste slutter etter en stund
- Noen fortsetter og utvikler en problematisk bruk av rusmidler – ofte har de en eller flere sårbarheter
 - Rusen får en funksjon
 - Funksjonen varer ikke så lenge
 - Nye vansker oppstår

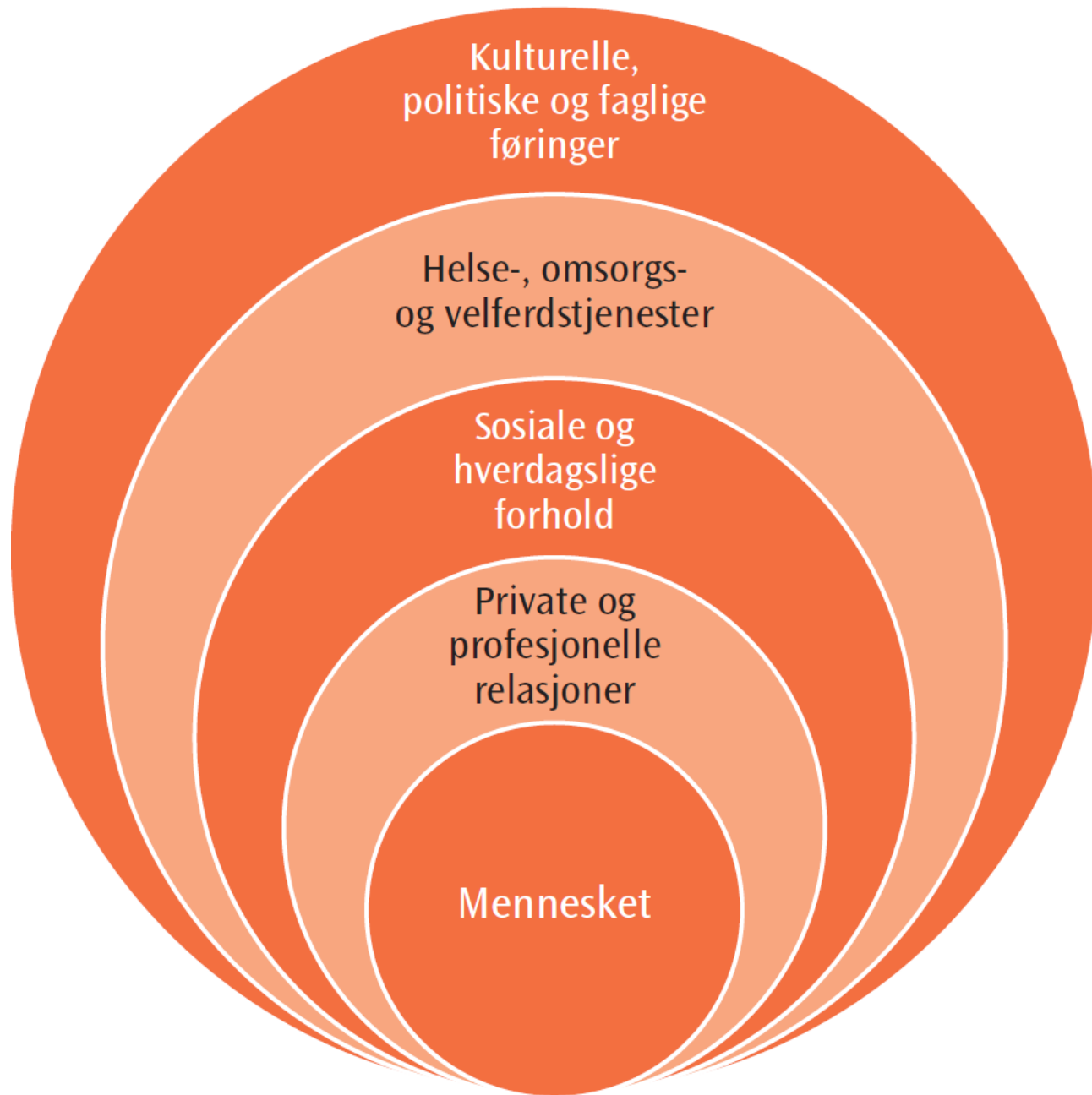

Ulike forklaringsmodeller på rusproblemer, f eks:

- Atferdsproblem
- Relasjons-/tilknytningsproblematikk
- Traumer
- Genetikk
- Eksistensielle, religiøse, moralske forklaringer
- Fattigdom, dårlige oppvekstmiljøer
- Kultur for rus

Betydning for hvordan vi møter menneske som har rusmiddelproblemer

Økologisk biopsykososial tilnærming

Samspillet mellom de ulike delene skaper sårbarhet og beskyttelse for det enkelte mennesket

Forståelsen av rusproblemet

Hva har skjedd med deg?

Hvordan har det som skjedde, påvirket deg?

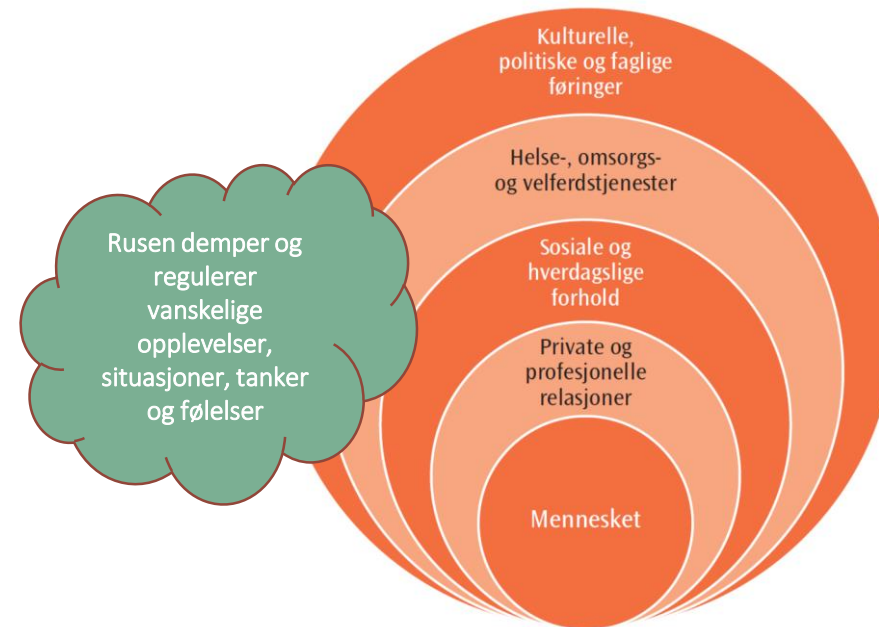
Hvordan kan du forstå det skjedde med deg?

Hva har du måttet gjøre for å klare deg?

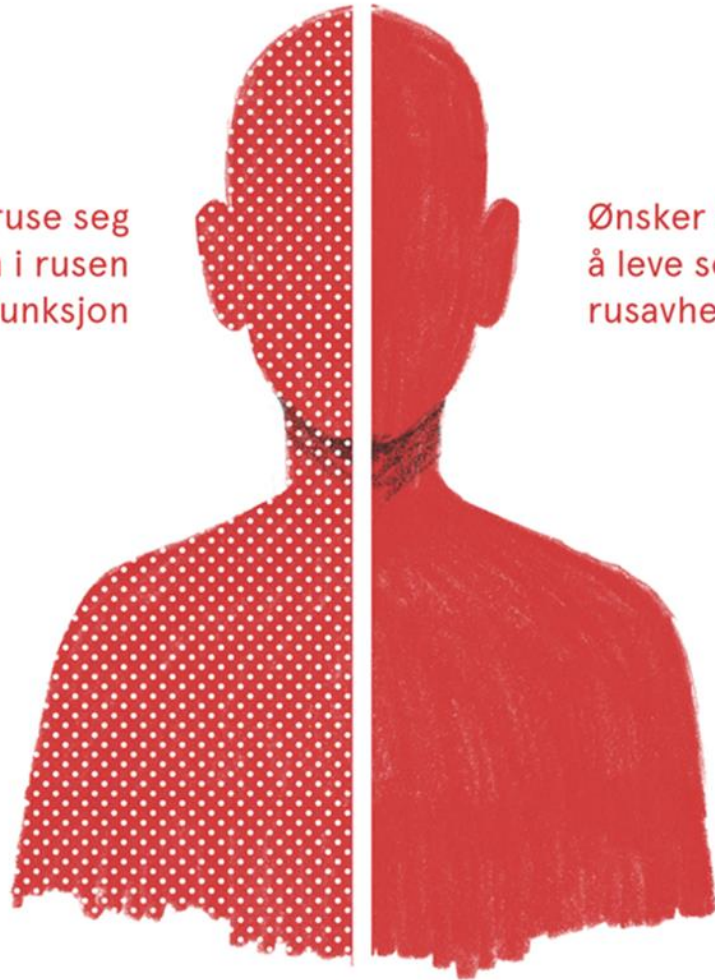
(Boyle & Johnstone, 2024; Bronfenbrenner, 1985; Engel, 1977)

Rusens funksjon – en mestringsstrategi

- Dempe vanskelige følelser som oppstår i møte med krevende relasjoner og situasjoner
- Håndtere uro, angst, depresjon og traumer
- Opplive glede, spenning, tilhørighet

Ønsker å ruse seg
– forelskelsen i rusen
og rusens funksjon

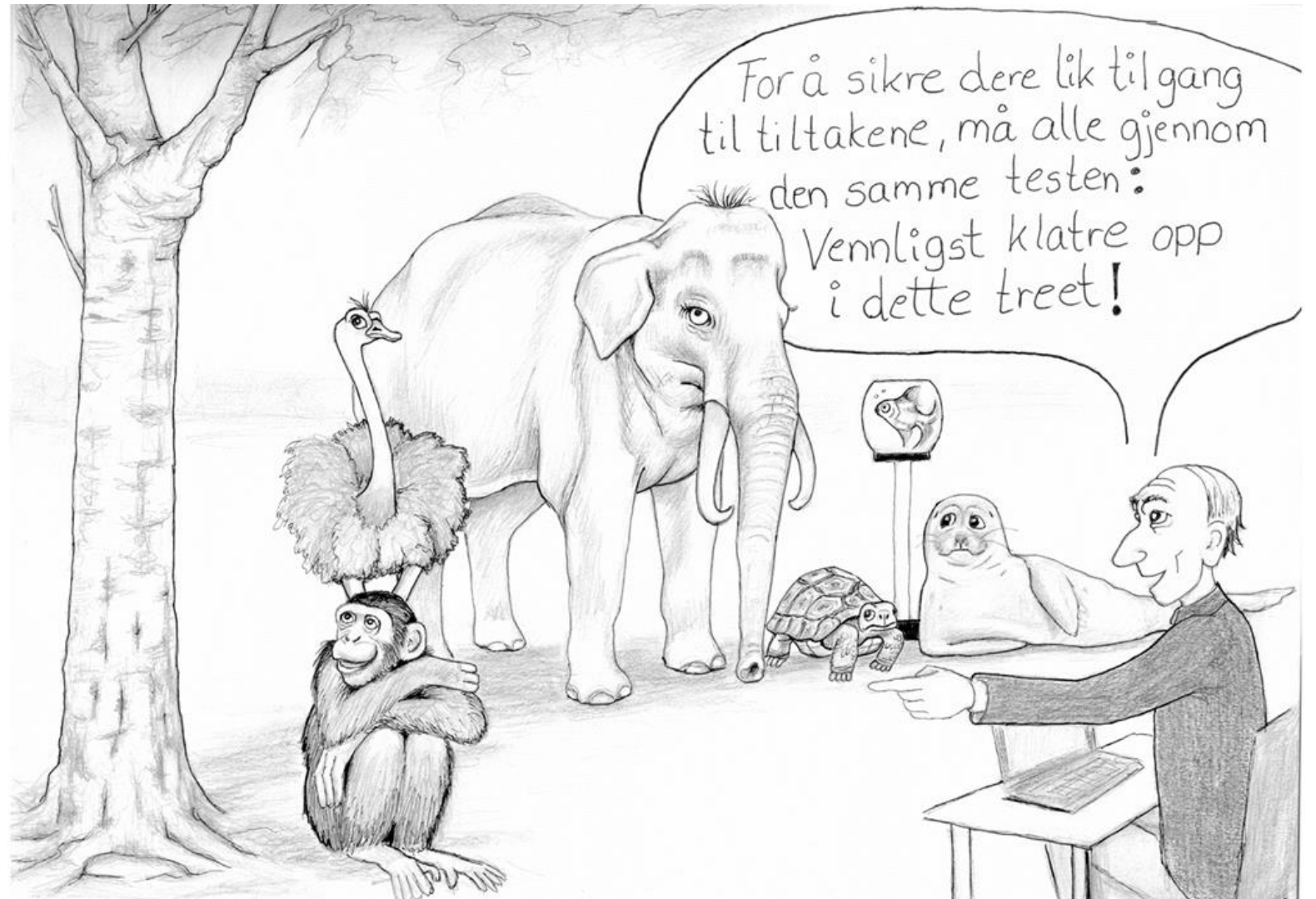

Ønsker å slippe
å leve som en
rusavhengig

Betydningen av at fagpersonen:

- Viser empati, omsorg, respekt og likeverd
- Tillit
- Beviser at man vil den andre vel
- Viser seg som en person, men har tydelige grenser mot det private
- Er fleksibel – tør å gå utenfor rammene
- Tar del i både oppturer og nedturer uten å gi opp
- Har blikk for lekenhet og humor
- At man gjør ting sammen

Tilbudene må tilpasses
hver enkelt
barn/ungdom/familie –
og ikke omvendt....

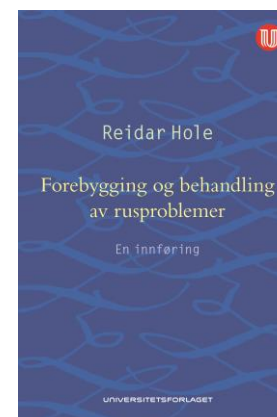
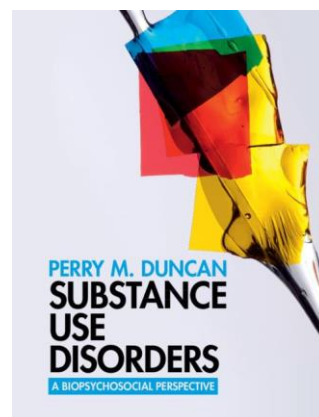

TURID WANGENSTEEN
OG ULF JANSEN

respekt og likeverd i arbeid med rus og psykisk helse

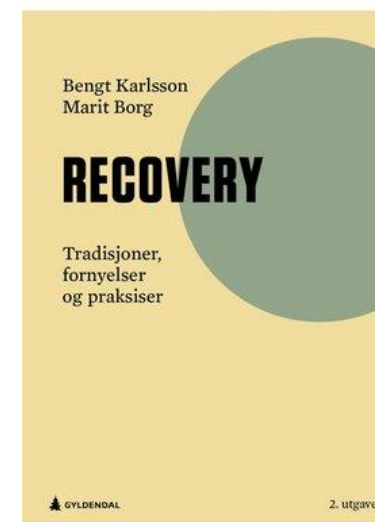
MED BIDRAG FRA
ANNE MALERBAKKEN, ARILD KNUTSEN,
IDA OLSEN OG RONNY BJØRNESTAD

 Universitetsforlaget

NÅR FORELDRE RUSER SEG

Turid Wangenstein
Martine Kihle Galsrud

Takk for oppmerksomheten!
tuwa@tyrili.no

TYRiLi

Normannsgata 47, 0655 Oslo

Telefon: 47 47 40 00

E-post: tyrili@tyrili.no

www.tyrili.no